

Ukrainian Journal of Natural Sciences
Issue 1
Український журнал природничих наук
Випуск 1

ISSN: 2786-6335 print
ISSN: 2786-6343 online

ГЕОГРАФІЯ

УДК 911.3:353.5(477.44)(091)

DOI 10.35433/naturaljournal.1.2023.71-88

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ СХІДНОПОДІЛЬСЬКОГО ПРИДНІСТЕР'Я

А.В. Гудзевич¹

У статті розглядаються історико-географічні аспекти досвіду організації адміністративно-територіального устрою південно-східної частини Подільського Придністер'я, яка досі немає синтетичного вираження цієї проблематики, з метою виявлення можливостей його застосування для удосконалення функціонування в умовах децентралізації. Зокрема, увага акцентується на встановленні трансформаційних процесів адміністративно-територіального устрою на субрегіональному рівні національної територіальної структури, з урахуванням його історичних і географічних особливостей упродовж усього часового відтинку, в унісон формування України (з найдавніших часів – сьогодні). Дослідження ґрунтуються на комплексному використанні загальнонаукових і спеціально-наукових методів, що уможливило висвітлення усіх аспектів наукової проблеми.

На основі базового територіально-часового виміру охарактеризовано розмаїття адміністративно-територіальної організації субрегіонального рівня, яке є результатом впливу різнорідних чинників (історичного, географічного, військово-політичного, етнокультурного) і відображає основні її форми в умовах державності (громадського самоврядування, віче Київської Русі, Галицько-Волинського князівства, Гетьманщини, УНР, України), окупаційних режимів (золотоординського, Литовського князівства, Польського й Румунського королівств, монархічної конфедерації Речі Посполитої, Османської, Російської й Німецької (Третій рейх) імперії, Советського союзу). Вивчення реалій трансформації адміністративно-територіального устрою південно-східної частини Подільського Придністер'я упродовж більш як тисячолітнього періоду дозволяють цілісно простежити особливості створення й функціонування місцевого самоврядування на субрегіональному мезовому рівні, що є ціннісно важливо з огляду на децентралізацію органів виконавчої влади та стратегічний євроінтеграційний курс держави. Результати дослідження можуть бути використані у подальших історико-географічних дослідженнях адміністративно-територіального устрою Придністер'я, суміжних регіонів, зокрема й для розв'язання нагальних проблем територіальної організації адміністративної одиниці рівня району; для підготовки лекційних курсів із загального чи тематичного краєзнавства, передусім географічного й історичного.

Ключові слова: адміністративно-територіальний устрій, організація, регіон, Східноподільське Придністер'я, субрегіональний рівень, історико-географічний аналіз.

¹ доктор географічних наук, професор,
професор кафедри географії,
(Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського)
e-mail: amarek@ua.fm,
ORCID: 0000-0001-8884-9436

FEATURES OF THE ORGANIZATION OF THE ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL ORGANIZATION OF THE EASTERN PODILSK REGION

A. V. Gudzevich

The article examines the historical and geographical aspects of the experience organization of the administrative-territorial system of the southeastern part of Podilsk Transnistria, which still does not have a synthetic expression of this problem, in order to identify the possibilities of its application to improve functioning in conditions of decentralization. In particular, attention is focused on the establishment of transformation processes of the administrative-territorial system at the sub-regional level of the national territorial structure, taking into account its historical and geographical features throughout the entire time period, in unison with the formation of Ukraine (from ancient times to the present). The research is based on the complex use of general scientific and special scientific methods, which made it possible to cover all aspects of the scientific problem. On the basis of the basic territorial-temporal dimension, the diversity of the administrative-territorial organization of the subregional level is characterized, which is the result of the influence of various factors (historical, geographical, military-political, ethno-cultural) and reflects its main forms in the conditions of statehood (public self-government, the Vichy of Kyiv Rus, Galicia -Volyn Principality, Hetmanship, UNR, Ukraine), occupation regimes (Golden Horde, Lithuanian Principality, Polish and Romanian Kingdoms, Commonwealth of Independent States, Ottoman, Russian and German (Third Reich) Empires, Soviet Union). The study of the realities of the transformation of the administrative-territorial system of the southeastern part of Podilskyi Transnistria over a period of more than a thousand years allows us to holistically trace the peculiarities of the creation and functioning of local self-government at the sub-regional meso level, which is valuable in view of the decentralization of executive authorities and the state's strategic European integration course. The results of the research can be used in further historical-geographical studies of the administrative-territorial system of Transnistria and neighboring regions, in particular, to solve urgent problems of the territorial organization of the district-level administrative unit; for the preparation of lecture courses on general or thematic regional studies, primarily geographical and historical.

Keywords: administrative-territorial system, organization, region, East Podilsk Transnistria, subregional level, historical-geographical analysis.

Вступ

У становленні та функціонуванні держави Україна, як і будь-якої іншої суверенної держави, «каркасною» частиною системи організації держави і суспільства взагалі та системи державного управління зокрема, є система територіального устрою держави. Вона включає різні форми поділу. Особливе місце серед них посідає адміністративно-територіальний. Означена форма передбачає поділ території держави на складові частини – адміністративно-територіальні одиниці з метою побудови чіткої організації органів державної влади та раціональної системи управління соціально-економічними процесами, збалансованого розвитку усієї території держави.

Історико-географічне вивчення цієї проблеми необхідне для: розуміння умов та набутого досвіду формування й територіальної належності споконвічно українських земель на різних етапах

розвитку України упродовж століть; планування науково-обґрунтованих шляхів розвитку адміністративно-територіального устрою на регіональному й субрегіональному рівнях, удосконалення її організації та функціонування в умовах децентралізації.

Це має особливе значення на нинішньому етапі розвитку держави й її історико-географічних країв (регіонів), передусім для з'ясування причин українсько-російської війни 2014-2022-? рр., пояснення агресивних прагнень московського загарбника (Російської Федерації) збройним шляхом розширити свою територію за рахунок земель України та визначення науково обґрунтованих шляхів подальшого розвитку й удосконалення організації адміністративно-територіального устрою субрегіонального рівня.

Матеріал і методи

Проблематика територіальної організації комплексна і багатоаспектна, що зумовлює увагу до

неї представників різних галузей наукового знання. Зокрема, пошук форм конструктивно-управлінської діяльності людства в межах і щодо свого довкілля (навколишнього середовища) спонукає до виокремлення антропогенної організації на протигагу первинної спонтанної природної самоорганізації (Hudzevych, 2012, 2020, 2021) та системі державного управління. Історичним передумовам територіальної організації держави України присвячені праці О. Андрощука і Я. Верменича (2014), В. Кубійовича (1963), В. Куйбіди та ін. (2009), А. Матвієнко (2015), В. Олуйко та ін. (2005), В. Слабенко-Ванжули (2009), О. Стогової (2019) та ін. Вагомий доробок щодо питань реформування адміністративно-командної системи часів Радянського Союзу шляхом децентралізації, що визнається європейським співтовариством прогресивним засобом управління, здійснили Р. Безсмертний (2005), Б. Данилишин і В. Пилипів (2016), М. Дністрянський (2013), М. Schuryk (2018), R. Panchishin (2021), О. Стогова (2021) та інші вчені й практики з державотворення. Проаналізовано стан конституційно-правового забезпечення реформування адміністративно-територіального устрою (АТУ) України Р. Бедрієм (2020), етнокультурної спадщини АТУ України Роговенком О. (2020), здійснено періодизацію політичних режимів розвитку України впродовж 1917–2021 рр. з виокремленням найзнаковіших періодів та означено історичну місію рад як своєрідного традиційного демократичного інструменту-скелету системи організації влади в процесі державотворення й трансформації АТУ А. Гудзевичем та І. Романюком (2022).

Водночас, за доволі значної кількості узагальнень цих питань на загальнодержавному рівні, є потреба у проведенні досліджень, спрямованих на з'ясування субрегіональної специфіки становлення адміністративно-територіального устрою на різних етапах історичного

розвитку південно-східної частини Подільського Придністер'я, яка досі не має синтетичного вираження цієї проблематики. Вона зумовлена, передусім, практичною необхідністю розв'язання нагальних проблем територіальної організації адміністративної одиниці рівня району, своєрідного проміжного (мезорівневого) підрозділу трьохступеневої національної територіальної структури, з урахуванням їх історичних і географічних особливостей. Це, у свою чергу, й обумовило вибір теми та структури публікації.

Методологічну основу дослідження становить сукупність загальнонаукових і спеціально-наукових методів, які використовуються в природничих і гуманітарних науках. Зокрема, для встановлення субрегіональних особливостей еволюції адміністративно-територіального устрою застосовано низку методів – ретроспективний, хронологічний, періодизації, порівняльно-історичний, діалектичний, і структурно-функціональний для уточнення принципів організації й функціонування окремих елементів системи територіальної організації. Для узагальнення застосовувалися такі логічні прийоми, як аналіз, синтез, гіпотеза, індукція, дедукція, тощо. При визначенні кількісних змін адміністративно-територіальних одиниць у процесі реформування адміністративно-територіального устрою періоду XIX–XXI ст. використовувався порівняльно-географічний та статистичний методи дослідження.

Важливе місце серед спеціально-наукових методів посіли міждисциплінарні дослідницькі підходи, зокрема, – наукової ідентифікації, історико-правовий, системний і генетичний. Їх застосування сприяло з'ясуванню закономірностей та логіки прояву різномірних чинників (демографічних,

економічних, інфраструктурних, природно- й суспільно-географічних тощо) у формуванні регіональної специфіки адміністративно-територіального устрою Придністер'я. Серед іншого, у визначенні зв'язку між давніми та сучасними формами територіальної організації регіону дослідження, з урахуванням численних змін фактичних адміністративно-територіальних систем.

Усебічне висвітлення досліджуваної проблематики у взаємозв'язку, взаємозалежності та розвитку між давніми та сучасними формами територіальної організації регіону стало можливим завдяки застосуванню історичного й системного методів наукового пізнання.

Результати

Дослідження особливостей організації адміністративно-територіального устрою (АТУ) України субрегіонального рівня здійснено в умовах Східноподільського Придністер'я, осердям якого по праву здавна є Могилівщина, а за нинішніх умов відповідає території новоствореного (2020 р.) Могилів-Подільського району.

Історія територіальної організації управління Східноподільського Придністер'я сягає глибин віків. Вона нерозривно пов'язана із процесом розселення на теренах Вінницької області та України. Еволюційний шлях адміністративно-територіальної структури регіону охоплює період від архаїчної родоплемінної організації доби палеоліту (100–13 тисяч років тому – стоянки поблизу сіл Лядова, Нагоряни, Озаринці, Суботівки, Яришів, Яруги), неоліту (Буго-Дністровська культура землеробських племен – 6–4 тис. років до н.е.), ієрархічно організованих об'єднань (у т.ч. й рабовласницьких) доби бронзи і заліза (III тис. до н.е. початок I тис. років н. е. – праслов'янські поселення білогрудівської культури – XI–IX ст. до н. е. у межах сіл Кричанівки, Оленівки, Серебрії, Яришева; трипільської

культури – початок IV тис. до н. е. поблизу с. Бернашівка; городища кочівників-скіфів – VII–II ст. до н. е. – с. Григорівка; ранньослов'янські поселення зарубинецької – II ст. до н. е. – II ст. н. е. та черняхівської культур – II–VI ст. н. е.) – до віча як форми справжнього народовладдя з нечітким територіальним вираженням у Київській Русі та Галицько-Волинському князівстві (до середини XIII ст.).

Татаро-монгольська навала XIII ст. спричинила зміни в організації феодального управління регіону. Територія Східноподільського Придністер'я на 100 років відійшла до Кам'янецької тьми Подільського улусу. Останній також включав Брацлавську і Сокальську тьми. З другої половини XIV ст. територія регіону попала під владу Великого князівства Литовського (Сіцінський, 2009).

Після смерті князя литовського Витовта (1430 р.) територія переходить до польських феодалів. Удільний устрій українських земель польською владою було ліквідовано. Натомість регіон став складником, утвореного у 1434 році Подільського воєводства Польської корони.

У 1595 році засновано поселення Могилів (Могилів-на-Дністрі), яке досить швидко перетворилося на містечко зі самоврядним статусом у формі магдебурзького права (1643 р.). Статус міста поселення здобуло лише в 1795 році.

У середині XVII ст. землі регіону попадають під гетьманську владу. Запроваджується новий устрій, який набував характеру військово-адміністративного. Вищою одиницею територіального устрою Гетьманської України ставали полки, які поділялися на сотні. У 1648–1649 рр. функціонує Подільський (Могилівський) полк. Пізніше, у 1656–1676 рр. – Подністрянський (Могилівський). Містечко Могилів у цей час виконує функцію центра, тобто набуває статусу полкового. Лише у 1657–1658 рр. полковим містом був Меджибіж.

З 1672 по 1699 роки частина території козацької України попадає під владу турків. Утворюється особлива адміністративна одиниця Османської імперії – Кам'янецький (Подільський) еялет (провінція), який охоплював територію колишніх Подільського, Могилівського і, частково, Брацлавського й Уманського полків. Еялет поділявся на чотири адміністративні одиниці – санджаки з центрами у Кам'янці-Подільському, Барі, Язлівцях, Меджибожі, яким підпорядковувалися менші округи – нахії. З 1676 року місто Могилів стало центром невеликої адміністративної одиниці – нахії, яка входила до Кам'янецького санджаку Кам'янецького еялету (Адміністративно-територіальний устрій ..., 2001).

Із 1699 року до 1793 року – Поділля зі складу Османської імперії повертається до Польського королівства, а з ним і до відповідного адміністративно-територіального устрою – воєводсько-повітового.

Після поділу Польщі у 1793 році територія моголів-подільських земель переходить під юрисдикцію Російської імперії, зокрема, до щойно утвореного Брацлавського намісництва й у 1795 році стає одним із його повітів (Могилівським). У такому статусі вони залишаються й після територіально-адміністративної реформи 1796 року, у результаті якої Брацлавське намісництво було підпорядковане новоутвореній Подільській губернії. Зміцнюється й положення Могилева, який майже одночасно з викупом його російським урядом здобуває волю від польського володаря, а також статуси – міста (до цього Могилів фактично був у якості містечка) й центра повіту. Нічого не змінилося для Могилівщини, у територіальному плані, й після скасування намісництв у першому десятилітті XIX ст., незважаючи на процес укрупнення повітів у 1797–1803 рр., окрім уже безпосереднього підпорядкуванню повіту губернії. Натомість Подільська губернія стала управлятися військовим губернатором

і разом із Київською та Волинською (дещо пізніше утворили Південно-Західний край Російської імперії (1831–1917 рр.). Офіційна назва нового територіального утворення, по суті військово-адміністративної одиниці – Київське генерал-губернаторство (Шабельников, 2006).

Після запровадження реформи 1861 р. повіти було поділено на дрібніші адміністративні одиниці – волості та вже з 1866 року встановлюється чотиріступенева система управління: центр (генерал-губернаторство) – губернія – повіт – волость). Як результат, до складу Могилівського повіту станом на 1913 рік входило 14 волостей та 2 населених пункти з правами міста (табл. 1).

Станом на 1897 рік площа Могилівського повіту становила 2734 км², населення сягало 227 672 осіб (Могилівський повіт, 2022).

У період 1917–1921 років територія Східноподільського Придністер'я перебувала у складі УНР, Української держави при збереженні старого устрою: губернія – повіт – волості. Такий поділ зберігався до 1923 року, коли було запроваджено новий устрій за схемою: губернія – округа – район. Із липня 1921 року територія Могилівського повіту зменшується за рахунок утворення Жмеринського повіту. Постановою ВУЦВК від 7 березня 1923 р. «Про адміністративно-територіальний поділ Подільської губернії» повіти були ліквідовані і утворено 6 округ (а не округів, як це часто пишуть, А.В.), зокрема й Могилівську (рис. 1) з 15 районів, у т. ч. й Могилівський район. У цей же час, донедавна повітове, а відтепер окружне, і водночас районне місто, отримує нову офіційну назву – Могилів-Подільський. Варто відзначити, що у Могилівській окрузі виділялися три райони на чолі з містечками-райцентрами, які є складниками сучасної Могилівщини. Так, окрім Могилева, на короткий

термін (1923–1925 рр.) районним центром у складі 16 сіл стає і містечко Озаринці (Яцуба, 2002). На противагу йому, Яришівський район

функціонував аж до 1931 року, коли був віднесений до Могилів-Подільського району.

Таблиця 1

Волості та поселення з правами міста Могилів-Подільського повіту (станом на 1913 рік)

№ з/п	Назва волості	Тип і назва центру волості	Кількість поселень	Поселення з правами міста
1.	Бронницька	с. Бронниця	17	Повітове місто Могилів із передмістями Карантин, Карпівський Яр, Немія, Озаринецька Гора, Острови, Пологи, Шаргородська Гора
2.	Вендичанська	с. Вендичани	6	
3.	Копайгородська	м-ко Копайгород, магд. право з 1624 р	13	
4.	Котюжанська	с. Вищий Ольчедаїв	15	
5.	Кукавська	с. Кукавка	11	
6.	Лучинецька	м-ко Лучинець	20	
7.	Мар'янівська	с. Мар'янівка	12	
8.	Озаринецька	м-ко Озаринці	8	
9.	Сербянська	с. Біляни-Шаргород	11	
10.	Снітківська	м-ко Снітків	17	
11.	Терешківська	с. Терешки	25	
12.	Хоньківецька	с. Хоньківці	14	
13.	Шаргородська	м-ко Шаргород, магд. право з 1588 р.	20	
14.	Яришівська	м-ко Яришів	10	

Примітка: с.– село; м-ко – містечко; магд. право – магдебурзьке право

З ліквідацією губерній у 1925 році округи стають найвищою адміністративною одиницею в УРСР. Вносяться зміни і до ранжування поселень: скасовується таке означення для найнижчої категорії міських поселень, як містечко та застосовується – «селище міського типу». Станом на 1927 рік Могилівська округа мала 5658 км² площі (Верменич, 2010).

У 1930 році припиняється використання округової системи. Розформована Могилівська округа на короткий перехідний період (1 липня – 15 вересня 1930 року) приєднується до Вінницької округи. Після скасування Вінницької округи територія Могилівщини попадає під пряме підпорядкування УРСР. Діє адміністративна система: центр – район – сільрада.

У 1932 році найвищою ланкою адміністративного поділу стає область

(Верменич, 2010). Від 9 лютого 1932 року в Україні створено 5 областей: Харківську, Київську, Вінницьку, Дніпропетровську та Одеську. У лютому 1932 р. місто Могилів-Подільський і навколишні території увійшли до новоутвореної Вінницької області як один із районів. Але уже зовсім швидко знову сталися організаційні й територіальні зміни Могилівщини. 26 лютого 1935 року через розукрупнення районів у складі Вінницької області відновлюється Яришівський район (скасований у 1931 році). Проте, уже в травні 1935 року він разом із іншими районами (Копайгородський, Муровано-Куриловецький, Чернівецький, Ямпільський) та містом (Могилів-Подільський) увійшов до складу Могилів-Подільської округи, однієї із чотирьох округ, які були утворені в області (Гудзевич, 2018).

Рис. 1. Карта Могилівської округи, адміністративні межі станом на 1 березня 1927 (Територія колишньої Подільської губернії ..., 1927)

У 1937 році з утворенням Кам'янець-Подільської та Житомирської областей округи були ліквідовані, а з тим припинив функціонувати і Яришівський район, який увійшов до складу Могилів-Подільського району. Місто ж Могилів-Подільський із 1937 року набуває статусу обласного значення. У Вінницькій області на той час лише м. Вінниця мала обласне підпорядкування.

У період другої світової війни з липня 1941 року до березня 1944 року

територія Могилів-Подільського району була окупована німецькими та румунськими військами. Більшість територій України відійшла під управління спеціально створеного райхскомісаріату України (Reichskommissariat Ukraine) із центром у м. Рівне (керівник гауляйтер і оберпрезидент Е.Кох (Стратулат, 2011; Рендюк, 2011). Могилів-Подільський район був розділений на дві зони впливу: німецьку та румунську. Межею стала річка Лядова. На захід від неї – територія підконтрольна німецькому

генеральному округу Волинь-Поділля. Східніше – румунська зона окупації з тимчасовою румунською цивільною управою – губернаторством Трансністрією (центр Тирасполь – із 19 серпня до 17 жовтня 1941 року, Одеса – увесь інший окупаційний період). Територіальний устрій губернаторства «Трансністрія» складався із 13 жудців (дистриктів), що поділялися на 59 плас (районів). Могилевський жудць (часто означений дослідниками повітом), як територіально-адміністративна одиниця губернаторства простягалася від Дністра на півдні до Південного Бугу та річки Рів (правої притоки Пд. Бугу) – на півночі. Західною межею виступала р. Лядова, а східною – р. Мурафа (Нікульча, 1997). Адміністративно жудць

поділявся на вісім пласів (Могилівський, Яришівський, Шаргородський, Станіславчицький, Копайгородський, Болкхський, Краснянський і Жмеринський) та два міста із самоуправлінням – Могилів (центр жудця й місце перебування префекта) і Жмеринку. Могилівський жудць мав таку ж кількість територіальних одиниць як і Балтський, чим обидва вигідно виділялися на тлі інших. Цікаво, що у дисертаційному дослідженні Левченко Ю. І. чомусь посилається лише на шість пласів (Левченко, 2015). Зовсім не згадує Могилівський та Болкхський пласи, а також міста як території з особливим статусом. При цьому, карта, на яку посилається автор, свідчить про інше (рис. 2).

Рис. 2. Фрагмент карти «Трансністрія» (Левченко, 2015)

Німецька зона окупації нинішнього Могилів-Подільського району включала лише Яришівський район, який разом із Барським, Муровано-Куриловецьким і Ново Ушицьким формував Барський дебіт – один із складників генерального округу «Волинь-Поділля».

Структура управління адміністративно-територіальними одиницями мала певні особливості у залежності від окупаційної зони впливу.

Зокрема, німецьку систему цивільної адміністрації складали: рейхскомісаріат – генерал-комісаріати – гебітскомісаріати – районні управління – міські та сільські управи (Левченко, 2015). Натомість румунська система носила характер цивільно-військової адміністрації, а тому окрім цивільної структури (губернаторство – префектури – приторії – сільські та міські примарії) включала комендатури, які виконували

різноманітні охоронно-безпекові (військові, охоронні, поліційні) функції.

У післявоєнний період на території Східноподільського Придністер'я відновлюється радянська територіально-адміністративна система. Зміни територіального характеру краю відбулися у 1962 році, коли у відповідь на указ «Про укрупнення сільських районів Української РСР» було здійснено об'єднання Чернівецького, Ямпільського та Могилів-Подільського районів в один – Могилів-Подільський. Незабаром, у січні 1965 року Ямпільський район відокремлюється і виокремлюється як самостійний район Вінницької області. Територія ж Чернівецького району залишається у складі Могилів-Подільського аж до його відновлення у листопаді 1990 року (Гудзевич, 2018).

Попередні 27 років Могилів-Подільський район не зазнавав якихось суттєвих організаційно-структурних змін. Незначні структурні зміни в адміністративно-територіальному поділі району сталися у результаті прийняття рішення Вінницькою обласною Радою народних депутатів від 12 листопада 1993 року стосовно утворення Бернашівської сільради з центром у селі Бернашівка, а також зняття з обліку с. Теклівка (Хоньковецька с/рада). Останній факт указує на загальні тенденції Вінницької області, яка за останні 16 років втратила 12 населених пунктів.

Проте, Могилівщини не торкнулися процеси декомунізації у частині змін назв населених пунктів, які випробувала Вінниччина, як і уся Україна у 2014–2016 рр. Проголосована Верховною Радою України 12 і 19 травня 2016 року друга частина постанови «Про перейменування окремих населених пунктів та районів» затвердила зміни назв 25 сільських населених пунктів на Вінниччині (Гудзевич, 2018). Перейменовані передусім пам'яткові назви на зразок Ворошилове, Кіровка, Ленінка, Чапаєвка та інші, які з'явилися на теренах Вінниччини у ХХ ст. Могилів-Подільський район, у числі ще 8 районів

Вінницької області, не зазнав подібних перейменувань своїх населених пунктів у недалекому минулому.

До липня 2020 року до складу Могилів-Подільського району входило 54 населених пункти, які були підпорядковані одній селищній та 27 сільським радам. Усі вони були підпорядковані Могилів-Подільській районній раді. Окрім того функціонувала Могилів-Подільська районна державна адміністрація, яка в межах своїх повноважень здійснювала виконавчу владу на території Могилів-Подільського району, а також реалізовувала повноваження, делеговані їй Могилів-Подільською районною радою.

На той час місто Могилів-Подільський було самостійною адміністративно-територіальною одиницею – міським населеним пунктом обласного підпорядкування, в межах якого громада здійснювала міське самоврядування і яка мала органи міського самоврядування, свою комунальну власність та свій місцевий бюджет. У складі міськради окрім міста були представлені два селища (Одая і Сонячне). Варто зауважити, що у Вінницькій області тоді лише Ладизин мав більше поселень (три селища) у своєму підпорядкуванні. Одночасно місто Могилів-Подільський виконувало функцію районного центру, але не входило до складу району. Міста обласного значення формально прирівнюються до районів, а тому є адміністративно-територіальними одиницями другого порядку в Україні.

Принциповим моментом в трансформації адміністративно-територіального устрою став проголошений державою курс на виконання положення п. 13 ст. 92 Конституції України (1997), що передбачає прийняття Закону України «Про адміністративно-територіальний устрій України» і розбудову системи місцевого самоврядування на основі європейських принципів самоврядування.

Зокрема у 2016 році Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України підготовлений проект Закону «Про засади адміністративно-територіального устрою України». Проект оприлюднено 02 вересня 2016 року на офіційному сайті Мінрегіону. За задумом розробників новий Закон мав унормувати порядок утворення, реєстрації, перетворення адміністративно-територіальних одиниць, а також населених пунктів.

Проте, лише 12 червня 2020 р. Кабінет міністрів під час позачергового засідання в означення фінального етапу децентралізації затвердив новий адміністративно-територіальний устрій України, а 17 липня Верховна Рада прийняла постанову №807-IX про утворення та ліквідацію районів. За цими рішеннями суттєве зменшення однієї із ключових ланок в управлінні територіями рівня області – районів. Замість нинішніх 490 районів уряд

затвердив 136 районів, з яких 17 – знаходяться на тимчасово окупованих Росією територіях Донбасу (сім) та Криму (десять).

На Вінниччині, з реалізацією Постанови Верховної Ради України від 17.07.2020 р. № 807-IX утворено 6 районів (Нові райони): Вінницький, Гайсинський, Жмеринський, Могилів-Подільський, Тульчинський, Хмільницький (рис. 3). Згідно з цією Постановою, межі районів встановлюються по зовнішній межі території сільських, селищних, міських територіальних громад, які входять до складу відповідного району. Території територіальних громад і їх адміністративні центри, в розрізі областей, затверджені розпорядженнями Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 № 707-730, де розпорядження № 707-р визначає цей порядок для території Вінницької області.

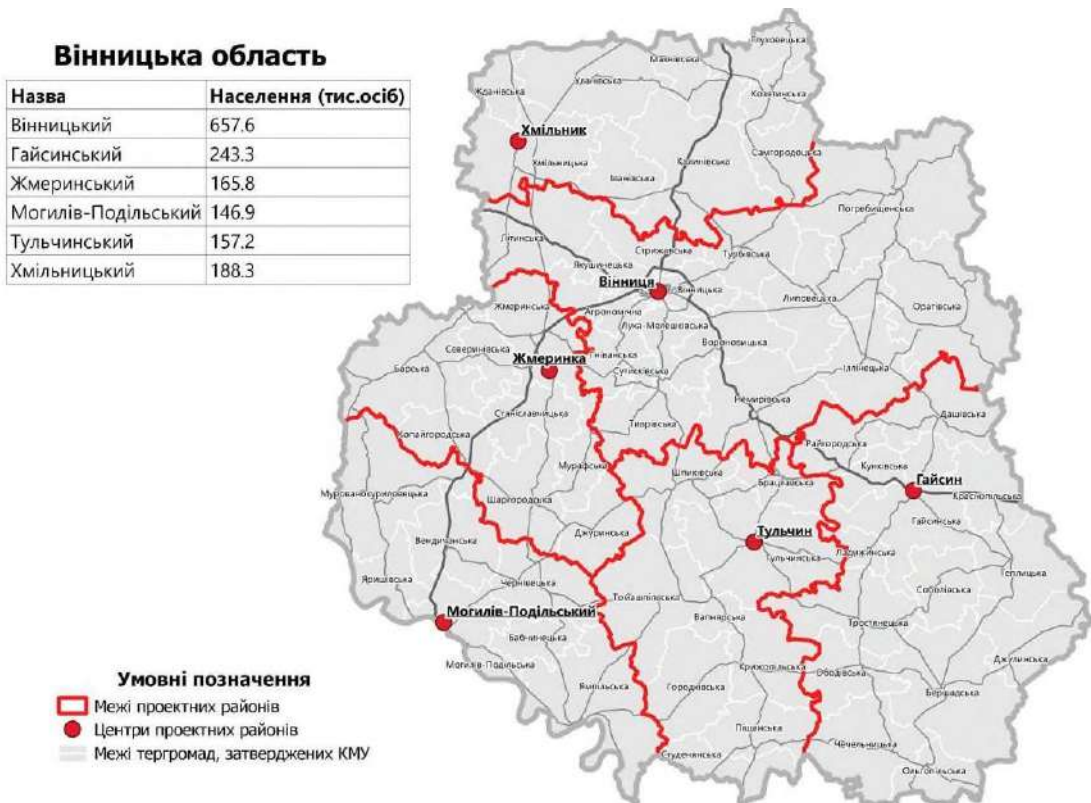

Рис. 3. Могилів-Подільський район у системі нового адміністративно-територіального устрою Вінницької області (Нові райони, 2022)

Таблиця 2

Територіальні громади Могилів-Подільського району

№ з/п	Назва територіальної громади	Площа, км ²	Населення, осіб	Населені пункти (кількість)			
				місто	сміт	село	селище
1.	Могилів-Подільська міська громада	371, 0	43 159	1	-	20	5
2.	Ямпільська міська громада	788,8	37 816	1	-	37	
3.	Вендичанська селищна громада: 1 смт, 24 села.	436,31	14 093	-	1	24	
4.	Мурованокуриловецька громада: 1 смт, 43 села, 6 селищ	737,81	20 933	-	1	43	6
5.	Чернівецька селищна громада: 1 смт, 29 села.	426,33	15 883	-	1	29	-
6.	Бабчинецька сільська громада: 12 сіл, 1 селище	127,97	5 463	-	-	12	1
7.	Яришівська сільська громада: 13 сіл	250,8	6 904	-	-	13	-

Новоутворений, на основі нової зміни адміністративно-територіального устрою, Могилів-Подільський район охопив території колишніх Могилів-Подільського, Ямпільського, Чернівецького та Мурованокуриловецького районів Вінницької області. Його площа виросла до 3221,03 км² (Могилів-

Подільський район, 2020). До цього району увійшло сім територіальних громад (2 міських, 3 селищних та двох сільських; рис. 4, табл. 2) у складі 195 населених пунктів (2 міст, 3 селищ і 190 сіл та селищ). Чисельність населення становить 144 647 осіб та є найменшою у порівнянні з іншими районами Вінницької області.

Рис. 4. Територіальні громади Могилів-Подільського району Вінницької області (Могилів-Подільський район)

Варто зауважити, що згідно Перспективного плану Вінницької області в умовах Могилівщини було прагнення до створення чотирьох спроможних ОТГ: Могилів-Подільської (без міста Могилів-Подільський), Бронницької, Вендичанської, Яришівської. При цьому, до Вендичанської ОТГ мали відійти дев'ять населених пунктів Мурованокуриловецького району.

Обговорення

Сучасна європейська держава Україна є спадкоємицею Київської княжої держави України-Руси. Упродовж свого тривалого й неоднозначного періоду формування державності, основним стержнем системи організації влади є форми безпосередньої демократії з чітко вираженими самоврядними рисами виборних органів – радами. Вони є відображенням, як суто національних, так і, європейських форм самоорганізації суспільного життя. Ради, як представницький орган влади, збережені нині на усіх рівнях адміністративно-територіального устрою місцевого й регіонального, субрегіонального рівнів (сільські, селищні міські, районні й обласні), а також є основою вищих державних органів влади – законодавчої (Верховна Рада України), виконавчої (Кабінет Міністрів України), судовської (Вища Рада правосуддя). Зокрема й на субрегіональному рівні. Вони є необхідним атрибутом системної організації та невід'ємним чинником стабільності політичного й адміністративно-територіального устрою держави та новоутворених районів. Принаймні на сьогодні, згідно діючої Конституції України (Гудзевич, Романюк, 2022). Звідси, чи варто про «радянськість» говорити, як про щось минуле?

Сьогодні реформа АТУ Могилівщини, як і загалом по Україні, відбувається в умовах неузгодження окремих норм Конституції України, Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та

недосконалого законодавства щодо порядку вирішення питань адміністративно-територіального устрою. Звідси, – низка проблем. Так, відповідно до ст. 133 Конституції України «... систему адміністративно-територіального устрою України складають: Автономна Республіка Крим, області, райони, міста, райони в містах, селища і села» (Конституції України, 1997).

Отже, якщо слідувати визначенням Основним Законом України рівням, то селище є щось середнє між містом та селом, і в залежності від характеру зайнятості людей, які мешкають у них, може набувати відповідного видового означення (сільського чи міського типу). Залишаючись у якості родового поняття є скороченим варіантом відповідної аббревіатури («селище міського типу» (сmt) чи «селище сільського типу»). Досвід використання поняття зі статусом селища з поміж іншого визначається і кількістю мешканців. Зокрема чисельність мешканців селища міського типу варіює від двох до десяти тисяч осіб. Неврахування чисельності, при визначенні статусу поселень, призводить до того, що селищем (сільського типу) називаємо як малочисельний за людністю населений пункт (до 10 осіб) так і великий (більше двох тисяч). До прикладу, у складі міста та Могилів-Подільського району – шість селищ. П'ять з них – поселення від 84 осіб (селище Одая) до 203 осіб (селище Сонячне). І лише у Вендичанах – 3867 осіб.

Якщо навіть переконати себе, що селище – населений пункт, який менший за село, то й тоді можна зустріти досить дивні речі. Так, села Новомикільськ, Окіп, Підлісне і Вільне мають населення (станом на 05.07.2017) менше, ніж у найменшого селища, тобто 5, 8, 66 і 78 осіб, відповідно. І справжнім велетнем виглядає, у порівнянні з ними, село Серебря з населенням 1442 жителів.

Причиною усього є те, що донині у законодавстві чіткого розмежування населених місць типу сіл та селищ, на жаль, немає. Поки залишається чинним у частині, що не суперечить Конституції, Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 12.03.81 «Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою Української РСР».

Суперечливі питання стосовно поняття «селище» мало би вирішити нове адміністративне законодавство, яке б реставрувало та узаконило проміжну та найменшу одиницю розселення – містечко та хутір. Віриться, що уже у найближчому майбутньому відповідні продумані позитивні зміни у використанні як цих, так і інших дискусійних географічних назв окремих категорій системи розселення (повіти, округи тощо) на Могилівщині, Вінниччині та й у всій державі таки відбудуться. До поки ж без змін до Конституції, як свідчить аналіз найновіших проєктів «Закону про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)» від 2015 р., проєкт Закону «Про засади адміністративно-територіального устрою України» (2016 р.) та проєкту однойменного Закону України № 8051 від 22.02.2018 р., відповіді на поставлені виклики сьогодення законодавство не дає. Певні сподівання покладаються на Робочу групу з підготовки комплексних законодавчих пропозицій про внесення змін до Конституції України у частині децентралізації, яка була створена Верховною Радою України наприкінці 2021 року. Але на перешкоді, розпочатої нею роботи у січні 2022 р., стало повномасштабне вторгнення Російської Федерації на терени України.

Висновки

Історія адміністративно-територіального устрою Східноpodільського Придністер'я сягає глибин віків і нерозривно пов'язана із процесом розселення та традиціями

управління на теренах України. Вона пройшла довгий шлях від окремішності в числі перших керованих територіальних утворень – племінних державах, князівств (VIII–XIV ст.) стародавньої Русі (Київської Русі), Київського князівства, Волинської та Болохівської земель, Пониззя (пізніше Поділля), Галицько-Волинського князівства – до складових підрозділів воєводств Великого князівства Литовського, Польського королівства, Речі Посполитої, а також провінцій Турецької імперії й Румунської «Трансїстрії», губернії Російської імперії. Варто зауважити, що губернський управлінський період регіону дослідження (Могилівщини) у складі Подільської губернії розпочався з 1796 року і тривав до 1925 року (до 1917 р. – за часів Російської імперії; 1917–1920 рр. – УНР; 1920–1925 – УРСР). Варто зауважити, що за цей, більш ніж сторічний період стійкості адміністративно-територіальної одиниці (губернії), політико-правова сутність державного управління зазнавала кардинальних змін, що варто врахувати при реформуванні місцевого самоврядування.

Для історико-географічного процесу адміністративно-територіального устрою Східноpodільського Придністер'я важливе значення має те, що він слугує віддзеркаленням формування як свідомого, керованого згори, так і еволюційного стихійного розвитку відносин місцевого самоврядування від низового рівня (громади) до національного, зокрема й збереження його у періоди перебування у складі інших держав.

Помітною є зміна конфігурації території Східноpodільського Придністер'я у складі українських земель й окупованих частин інших держав, в узгодженні її з мезорівнем сьогоднішніх реалій – Могилів-Подільським районом, адміністративної одиниці й своєрідного підрозділу трьохступеневої національної територіальної структури

адміністративно-територіальних одиниць.

На тлі позитивних аспектів, які виражаються, передусім, у зміні чисельності чиновників райдержадміністрацій, через укрупнення району, очевидними стають рудименти минулого. Зокрема, застосування недосконалого законодавства щодо порядку вирішення питань адміністративно-

територіального устрою субрегіонального рівня відбувається в умовах неузгодження окремих норм Конституції України, Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні». Це зберігає дискусійність стосовно правомірності використання географічних назв окремих категорій системи розселення, зокрема селища, а тому потребує якнайшвидшого вирішення на мезо- й мінірівнях.

Список використаних джерел

- Адміністративно-територіальний устрій Поділля. Історія і сучасність / В.М. Олуйко, П. Я. Слободнюк, М. І. Баюк, В. А. Смолій (ред.). Хмельницький, 2005. 376 с.
- Адміністративно-територіальний устрій України. Історія та сучасність / за загальною редакцією В.Г. Яцуби; Авт. кол.: Яцюк В.А. та ін. К: Поліграфцентр Українського ДАГП Мінекоресурсів України, 2001. 269 с.
- Адміністративно-територіальний устрій України. Історія. Сучасність. Перспективи: монографія / В. С. Куйбіда та ін.; заг. ред. О. В. Турчинов; Секретаріат Кабінету Міністрів України. Київ:Геопринт, 2009. 615 с.
- Бедрій Р. Б. Конституційно-правове забезпечення реформування адміністративно-територіального устрою України. *Актуальні проблеми держави і права*: зб. наук. пр. Одеса: Гельветика, Вип. 86. 2020. С. 12-20.
- Безсмертний Р. Основні засади адміністративно-територіальної реформи в Україні [Електронний ресурс]. URL: <http://www.adm.dp.ua/OBLADM/Obldp.nsf/b19e47826f35603ec2256f29003c32ff/60e3a21fd141cd61c22571aa0027dbeb> (дата звернення 12.06.2022)
- Верменич Я. В. Могилівська округа. Енциклопедія історії України: у 10-ти т. Т. 7: Мі-О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2010. С. 15-16.
- Верменич Я. В., Андрощук О. В. Зміни адміністративно-територіального устрою України ХХ-ХХІ ст.: монографія / Ін-т історії НАН України, Від. іст. регіоналістики. Київ: Ін-т історії України НАНУ, 2014. 181 с.
- Гудзевич А.В. Просторово-часова організація сучасних ландшафтів: теорія і практика [монографія]. Вінниця: Віндрук, 2012. 342 с.
- Гудзевич А.В., Любченко В.Є., Война І.М. Вінниччина: цифри та факти: навчальний посібник. Вінниця: ПП Балюк І.Б., 2018. 320 с.
- Гудзевич А.В., Романюк І.М. Завуальована дійсність, або чи є Радянська влада в Україні? *Collective monograph: Central Eastern Europe under 1989–2022 socio-economic, political, and cultural-educational transformations* : Scientific monograph. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2022. С. 115-150. doi: 10.30525/978-9934-26-211-1-6
- Данилишин Б.М., Пилипів В.В. Децентралізація у країнах ЄС: уроки для України. *Регіональна економіка*, 2016. № 1. С. 5-11.
- Дністрянський М. Адміністративно-територіальний устрій України: політико-географічні проблеми функціонування та можливості оптимізації. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Географічні науки*. 2013. № 6. С. 138–143.
- Закон України «Про засади адміністративно-територіального устрою України» (проект) [Електронний ресурс]. URL: https://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT2638.html (дата звернення 20.06.2022).
- Конституція України : Прийнята на 5-ій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. К.: Преса України, 1997. 80 с.

Левченко Ю.І. Особливості реалізації політики окупаційної влади в адміністративно-територіальних одиницях України: дис. канд. наук з історії України: 07.00.01. К., 2015. 319 с.

Матвієнко А. С. Політико-правові засади територіальної організації держави: світовий досвід і Україна: монографія. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2015. 376 с.

Могилів-Подільський район 2020 року [Електронний ресурс]. URL: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:> (дата звернення 25.07.2022)

Могилівський повіт (2021). [Електронний ресурс]. URL: https://www.pslava.info/PodilljaGubernija_MogylivPovit,339391.html (дата звернення 18.07.2022)

Никульча И. Я. Румынский оккупационный режим в Транснистрии. *Записки історичного факультету Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова*. Одеса, 1997. Вип. 5. С. 182-187.

Нові райони: карти + склад (2020). [Електронний ресурс]. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12639> (дата звернення 25.07.2022)

Про засади адміністративно-територіального устрою України: проект Закону України (нова редакція) від 01.03. 2016. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.csi.org.ua/activity/proekt-zakonu-ukrayiny-pro-zasady-administrativno-terytorialnogo-ustroyu-nova-redaktsiya/> (дата звернення 20.06.2022)

Рендюк Т. Румунська окупація території України у 1941–1944 роках (за новітніми румунськими джерелами). *Сторінки воєнної історії України*: зб. наук. ст. 2011. Вип. 14. С. 193-202.

Роговенко О.В. Етнокультурна спадщина регіонів України в питанні адміністративно-територіального поділу. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020. №2. С.14-19. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2020.2.3>

Сіцінський Ю. Поділя над владою Литви / Упорядники Ващук Д., Мошак М.: монографія. Кам'янець-Подільський, 2009. 160 с.

Слабенко-Ванжула В. Історичне підґрунтя адміністративно-територіального поділу в Україні. *Актуальні проблеми державного управління* : зб. наук. пр. Одес. регіон. Ін-ту держ. упр. 2009. № 2. С. 37-42.

Стогова О.В. Адміністративно-територіальний устрій в Україні: основні етапи становлення та їхні характеристики. *Сучасне суспільство*. 2019. Вип. 1. С. 221-232.

Стогова О.В. Вплив децентралізації публічної влади на ставлення громадян до Європейського Союзу. *Юридичний вісник*. 2021. № 4. С.156-163. <https://doi.org/10.32837/uv.v0i4.2228>.

Стратулат Н.В. Православная Церковь в Приднестровье в период немецко-румынской военной оккупации. 1941-1944 гг.: В 2-х ч. Часть I. *Труды Перервинской православной духовной семинарии*. М., 2011. № 2. С. 57-72.

Територія колишньої Подільської губернії, фрагмент мапи Української соц. рад. республіки, адміністративний поділ від 1 березня 1927. Адміністративна карта Української Соціалістичної Радянської Республіки : терит. поділ при трьохступеневій системі врядування; адм. межі – на 1-ше берез. 1927 р. / Картогр. ч. Наркомвнуправ УСРР, Держ. Вид-во України. 1:1 250 000 ; [та ін.]. – М.: Типо-Литограф. В. Т. У. ім. тов. Дунаєва, [1927]. 2 к. (1 арк.).

Шабельников В. І. Реформування адміністративно-територіального устрою України в 1917–1940. Донецьк: Вид-во Донецького національного ун-ту, 2006. 108 с.

Hudzevych A. V., Nikitchenko L. O., Hudzevych L. S., Bronnikova L. F. et. al. Approaches to organize the econetwork of the Transnistria region in the conditions of urban landscape. *Journal of Geology Geography And Geoecology*, 2021. 30 (3). С. 449-459. <https://doi.org/10.15421/112141>

Kubijovyc V. Ukraine: A Concise Encyclopaedia. Toronto: Published by Ukrainian National Association, 1963. 1185 p.

Hudzevich A.V., Liubchenko V. Ye., Bronnikova L. F., Hudzevich L. S. Landscape approach to take into account regional features organization of environmental management of the protected area. *Visnyk of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series «Geology. Geography. Ecology»*. Vol. 52. 2020. P. 119-129. <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2020-52-09>

Panchishin R. I. Формування об'єднаної територіальної громади як інституту громадянського суспільства: європейський досвід для України. Challenges and prospects for the development of legal systems in Ukraine and EU countries: comparative analysis: Collective monograph. Riga: Izdevniecība "Baltija Publishing", 2021. P. 42-57. <https://doi.org/10.30525/978-9934-571-83-1-20>

Schuryk M. Роль соціального капіталу в умовах формування об'єднаних сільських територіальних громад (ОСТГ). *PROBLEMS AND PROSPECTS OF ECONOMIC AND MANAGEMENT*. 2018. 3(15). P. 103–111. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2018-3\(15\)-103-111](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2018-3(15)-103-111)

References (translated & transliterated)

Bedrii, R. B. (2020). Konstytutsiino-pravove zabezpechennia reformuvannia administratyvno-terytorialnoho ustroiu Ukrainy [Constitutional and legal support for reforming the administrative and territorial system of Ukraine]. *Aktualni problemy derzhavy i prava* : zb. nauk. pr. Vyp. 86, 12-20. Odesa: Helvetyka. [in Ukrainian].

Bezsmertnyi, R. Osnovni zasady administratyvno-terytorialnoi reformy v Ukraini [Basic principles of administrative and territorial reform in Ukraine]. [Electronic resource] URL:

<http://www.adm.dp.ua/OBLADM/Obldp.nsf/b19e47826f35603ec2256f29003c32ff/60e3a21fd141cd61c22571aa0027dbeb> (Access date 12.06.2022) [in Ukrainian].

Danylyshyn, B.M., Pylypiv, V.V. (2016). Detsentralizatsiia u krainakh YeS: uroky dlia Ukrainy [Decentralization in EU countries: lessons for Ukraine]. *Rehionalna ekonomika*, 1, 5-11 [in Ukrainian].

Dnistrianskyi, M. (2013). Administratyvno-terytorialnyi ustroi Ukrainy: polityko-heohrafichni problemy funktsionuvannia ta mozhlyvosti optymizatsii [The administrative-territorial system of Ukraine: political-geographical problems of functioning and opportunities for optimization]. *Naukovyi visnyk Shkhidnoieuropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Heohrafichni nauky*, 6, 138-143 [in Ukrainian].

Hudzevych, A.V., Liubchenko, V. Ye, Voina, I.M. (2018). Vinnychchyna: tsyfry ta fakty [Vinnytsia region: figures and facts]. Vinnytsia: PP Baliuk I.B. [in Ukrainian].

Hudzevych, A. V., Liubchenko, V. Ye., Bronnikova, L. F. et al (2020). Landscape approach to take into account regional features organization of environmental management of the protected area. *Karazin Kharkiv National University. Series «Geology. Geography. Ecology»*. Vol. 52. 119-129. <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2020-52-09> [in English].

Hudzevych, A. V., Nikitchenko, L. O., Hudzevych, L. S. et al (2021). Approaches to organize the econetwork of the Transnistria region in the conditions of urban landscape. *Journal of Geology Geography And Geoecology*, 2021. 30 (3). C. 449-459. <https://doi.org/10.15421/112141> [in English].

Hudzevych, A.V. (2012). Prostorovo-chasova orhanizatsiia suchasnykh landshaftiv: teoriia i praktyka [Spatial-temporal organization of modern landscapes: theory and practice]. Vinnytsia: Vindruk [in Ukrainian].

Hudzevych, A.V., Romaniuk, I.M. (2022). Zavualovana diisnist, abo chy ye Radianska vlada v Ukraini? [Veiled reality, or is there Soviet power in Ukraine?]. Kollektive monograph: Central Eastern Europe under 1989–2022 socio-economic, political, and cultural-educational transformations : Scientific monograph. Riga, Latvia : "Baltija Publishing", 115-150. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-211-1-6> [in Ukrainian].

Konstytutsiia Ukrainy (2006). [Constitution of Ukraine]. Kyiv: Min-vo Yustytsii Ukrainy [in Ukrainian].

Kubijovyc, V. (1963). Ukraine: A Concise Encyclopaedia. Toronto: Published by Ukrainian National Association. 1185 p. [in English].

Kuibida, V. S. et al. (2009). Administratyvno-terytorialnyi ustrii Ukrainy. Istoriia. Suchasnist. Perspektyvy [Administrative and territorial system of Ukraine. History. Modernity. Prospects]. Kyiv. [in Ukrainian].

Levchenko, Yu.I. (2015). Osoblyvosti realizatsii polityky okupatsiinoi vlady v administratyvno-terytorialnykh odyntsiakh Ukrainy [Peculiarities of the implementation of the policy of the occupation authorities in the administrative-territorial units of Ukraine]: PhD thesis abstract. Kyiv (in Ukrainian).

Matviienko, A. S. (2015). Polityko-pravovi zasady terytorialnoi orhanizatsii derzhavy: svitovy dosvid i Ukraina [Political and legal foundations of the territorial organization of the state: world experience and Ukraine]. Kyiv: In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy (in Ukrainian).

Mohyliv-Podilskyi raion 2020 roku (2020) [Mogilev-Podilskyi district in 2020]. [Electronic resource] URL: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:> (Access date 25.07.2022) (in Ukrainian).

Mohylivskyi povit (2021) [Mogilev district]. [Electronic resource]. URL: https://www.pslava.info/PodilljaGubernija_MogylivPovit,339391.html (Access date 18.07.2022) (in Ukrainian).

Novi raiony: karty + sklad (2020). [New areas: maps + warehouse]. [Electronic resource] URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12639> (Access date 25.07.2022) (in Ukrainian).

Nykulcha, Y. Ya. (1997). Rумынский оккупационный режим в Транснистрии [Romanian occupation regime in Transnistria]. *Zapysky istorichnoho fakultetu Odeskoho derzhavnoho universytetu im. I. I. Mechnykova*. Odesa, 1997. Vyp. 5, 182-187 (in Russian).

Oluiko, V.M., Slobodniuk, P. Ya., Baiuk, M. I., Smolii V. A. (2005). Administratyvno-terytorialnyi ustrii Podillia. Istoriia i suchasnist [Administrative and territorial organization of Podillia. History and modernity]. Khmelnytskyi [in Ukrainian].

Panchishin, R. I. (2021). Formuvannia obiednanoi terytorialnoi hromady yak instytutu hromadianskoho suspilstva: yevropeyskyi dosvid dlia Ukrainy [Formation of a united territorial community as an institution of civil society: European experience for Ukraine]. Challenges and prospects for the development of legal systems in Ukraine and EU countries: comparative analysis: Collective monograph. Riga : Izdevniecība "Baltija Publishing". 42-57. <https://doi:10.30525/978-9934-571-83-1-20> [in Ukrainian].

Pro zasady administratyvno-terytorialnoho ustroiu Ukrainy: proekt Zakonu Ukrainy № 8051. (2018, February 22). [On the principles of the administrative and territorial system of Ukraine: the draft Law of Ukraine] [Electronic resource] URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63508 [Access date 17.05 2022] (in Ukrainian).

Pro zasady administratyvno-terytorialnoho ustroiu Ukrainy»: proekt Zakonu Ukrainy (nova redaktsiia). (2016, March 1) [On the principles of the administrative and territorial system of Ukraine": the draft Law of Ukraine (new edition)]. [Electronic resource] URL: <https://www.csi.org.ua/activity/proekt-zakonu-ukrayiny-pro-zasady-administratyvno-terytorialnogo-ustroyu-nova-redaktsiya/> (Access date 20.06.2022) [in Ukrainian].

Rendiuk, T. Rumunska okupatsiia terytorii Ukrainy u 1941–1944 rokakh (za novitnimy rumunskymy dzherelamy). (2011) [The Romanian occupation of the territory of Ukraine in 1941–1944 (according to the latest Romanian sources)]. *Storinky voiennoi istorii Ukrainy: Zb. nauk. prats*. Vyp. 14, 193-202 (in Ukrainian).

Rohovenko, O.V. (2020). Etnokulturna spadshchyna rehioniv Ukrainy v pytanni administratyvno-terytorialnoho podilu [Ethnocultural heritage of the regions of Ukraine

in the matter of administrative-territorial division]. *Pivdenoukrainskyi pravnychi chasopys*. №2, 14-19.: [https://doi: 10.32850/sulj.2020.2.3](https://doi.org/10.32850/sulj.2020.2.3) (in Ukrainian).

Schuryk M. (2018) Rol sotsialnoho kapitalu v umovakh formuvannia obiednanykh silskykh terytorialnykh hromad (OSTH) [The role of social capital in the formation of United Rural Territorial Communities (UTCs)]. *Problems and prospects of economic and management*. 3(15). 103-11. [https://doi: 10.25140/2411-5215-2018-3\(15\)](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2018-3(15)) [in Ukrainian].

Shabelnykov, V. I. (2006). Reformuvannia administratyvno-terytorialnoho ustroiu Ukrainy v 1917–1940 [Reforming the administrative and territorial system of Ukraine in 1917–1940]. Donetsk: Vyd-vo Donetskoho natsionalnoho un-tu (in Ukrainian).

Sitsynskiy, Yu. (2009). Podillia nad vladoiu Lytvy [Podillia under the Lithuanian Rule]. Kamianets-Podilskiy (in Ukrainian).

Slabenko-Vanzhula, V. (2009). Istorychne pidgruntia administratyvno-terytorialnoho podilu v Ukraini [The historical background of the administrative-territorial division in Ukraine]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia: zb. nauk. pr. Odes. rehion. In-tu derzh. upr.*, 2, 37-42 (in Ukrainian).

Stohova, O.V. (2019). Administratyvno-terytorialnyi ustroi v Ukraini: osnovni etapy stanovlennia ta yikhni kharakterystyky [Administrative and territorial system in Ukraine: the main stages of formation and their characteristics]. *Suchasne suspilstvo*, Vyp. 1, 221-232 (in Ukrainian).

Stohova, O.V. (2021). Vplyv detsentralizatsii publichnoi vlady na stavlennia hromadian do Yevropeiskoho Soiuzu [The impact of decentralization of public power on the attitude of citizens towards the European Union]. *Yurydychnyi visnyk*, 4, 156-163. [https://doi:10.32837/yuv.v0i4.2228](https://doi.org/10.32837/yuv.v0i4.2228) (in Ukrainian).

Stratulat, N.V. (2011). Pravoslavnaia Tserkov v Prydnestrove v peryod nemetsko-rumynskoi voennoi okkupatsyy. 1941-1944 hh. [The Orthodox Church in Transnistria during the German-Romanian military occupation. 1941-1944]. V 2-kh ch. Chast I. *Trudy Perervynskoi pravoslavnoi dukhovnoi semynaryu*. Moskva, 2, 57-72 (in Russian).

Terytoriia kolyshnoi Podilskoi hubernii, frahment mapy Ukrainiskoi sots. rad. respubliky, administratyvnyi podil vid 1 bereznia 1927 (1927). [The territory of the former Podilsk province, fragment of the map of the Ukrainian social. council republic, administrative division from March 1, 1927]. Administratyvna karta Ukrainiskoi Sotsialistychnoi Radianskoi Respubliki : teryt. podil pry trokhstupenevii systemi vriaduvannia; adm. mezhi – na 1-she berez. 1927 r. M.: Typo-Lytohr. V. T. U. im. tov. Dunaeva (in Ukrainian).

Vermenych, Ya. V. (2010). Mohylivska okruha [Mogilev District]. *Entsyklopediia istorii Ukrainy: u 10-ty t. T. 7: Mi-O* (pp.15-16). K.: V-vo «Naukova dumka» [in Ukrainian].

Vermenych, Ya. V., Androshchuk, O. V. (2014). Zminy administratyvno-terytorialnoho ustroiu Ukrainy KhKh-KhKhI st. [Changes in the administrative and territorial system of Ukraine in the 20th-21st centuries.]. Kyiv: In-t istorii Ukrainy NANU [in Ukrainian].

Yatsuby, V.H., Yatsiuk, V.A., Matviishyn, O.Ia et al. (2001). Administratyvno-terytorialnyi ustroi Ukrainy. Istoriiia ta suchasnist [Administrative and territorial system of Ukraine. History and modernity]. K: Polihraftsentr Ukrainiskoho DAHP Minekoresursiv Ukrainy [in Ukrainian].

Отримано: 1 серпня 2022
Прийнято: 11 вересня 2022